

Výběr TO NEJLEPŠÍ Z KOMENSKÉHO, veřejné čtení z Porady o nápravě věcí lidských

Úvod

Kdokoli přináležíš k pokolení lidskému (ať již postaven na nejvyšší či na nejnižší místo, učený nebo neučený, vznešený nebo prostý, král nebo žebrák, z kteréhokoli národa, náboženství, stavu, jen máš-li díl lidské přirozenosti), věz, že tato kniha byla napsána k tvému prospěchu, je zasvěcena tvému užitku a je poslána přímo k tobě. To proto, aby před tebou nic úskočně netajila, v ničem pochlebničky nelichotila, nic nenávistně nevyčítala, nýbrž aby svobodně, poctivě a otevřeně předešlela všechno, co přispívá ke společnému blahu.

Přijmi ji vděčnými rukama, očima, myslí, ty, křesťane, ty, žide, ty, mohamedáne či ať jsi kdokoli, jako z nebe ti seslaný dar! Neboť ona ukáže všem slepým světlo, bloudícím cestu, chorým lék, zemřelým život, zkrušeným dá sílu znovu vstát, poraženým nová vítězství, uvězněným odemčené žaláře, ztroskotancům přístav, hynoucím spásu, veškerému světu ukáže východ ze všech labyrintů, úlevu od všech sisyfovských balvanů, proměnu všech tantalovských prchavých rozkoší v opravdové věčně trvající lahodnosti.

Napravováno bývá pouze to, co je pokažené. Když tedy navrhujeme poradu o nápravě věcí lidských, předpokládáme tím, že jsou pokaženy. To snad nevyžaduje pracného dokazování, protože nářky, že nic není na svém místě a že vše se odchyluje od správné cesty, jsou všeobecné. Vždyť lidé, kteří vidí alespoň něco, vidí, že namísto moudrosti panuje buď nevědomost, nebo sofistika, namísto zbožnosti buď nevěrectví, nebo pověrčivost, namísto řízení společnosti buď anarchie a zmatek, nebo tyranie a útisk. Protože však jsme se rozhodli vysledovat vše od samého základu, tak se především podívejme, co to znamená nebo čemu se říká být pokažený.

Podle Božího úmyslu měl být tento svět, do něhož jsme svým narozením posíláni, Boží školou plnou světla, Božím chrámem plným zbožnosti, Božím královstvím plným řádu a spravedlnosti.

Jako látka k nápravnému úsilí musí být vzato VŠECHNO, protože všechny věci souvisejí. Pokud jen jediné zůstane neopraveno, pokažení přejde na ostatní, a tak opět upadneme tam, kde jsme byli dříve.

Mimo cestu navrácení k sobě a v sebe, k Bohu a v Boha nelze doufat v žádnou spásu, v žádný klid, v žádné štěstí. Ať je hledá člověk v sobě nenapravený kdekoli, přece je nenajde, ale hledáním se unaví, unaven bude žet, žalem bude lkát, lkaním bude zoufat a zoufáním zahyne. Světlo není jinde než ve světle, pokoj než v pokoji a všechno než v jednom.

Politika

Základem pokojného věku bude obecná politika, pokud možno dokonalé uplatnění lidské moudrosti v řízení lidské přirozenosti, jejíž mocí by všechno u všech lidí bylo a zachovávalo se v míru, aby každý člověk nebyl odnikud znepokojován a měl možnost klidně žít a užívat co nejsvobodněji společné svobody... Vlastním cílem politiky je duševní smír mezi lidmi.

Sotva je nějaká říše, církev, škola, domácnost nebo lidská mysl sladěna podle vzoru mechanického stroje tak, že vše si vzájemně pomáhá a nepřekáží druhým. Příčinou toho je, že téměř nikdy se nenamáháme ve prospěch celku a všude převládají soukromé zájmy.

Každý si o sobě myslí, že pravdu má jen on sám a ostatní že jsou blázni. Každý se stará a usiluje jen o své dobro (nebo výhradně o dobro těch, ke kterým patří) a o ostatní nedbá. Naopak, objevuje se závist a strach, aby se někdo jiný něčeho nezmocnil dřív. Po čem kdo může chňapnout, udělá to, jako bychom se účastnili hry, ve které dobro připadne tomu, kdo ho vyrve ostatním. Člověk hubí a olupuje člověka, skupina lidí jinou skupinu, národ jiné národy.

Uvažme stav veřejných věcí. Jejich základem je vláda nad sebou samým, protože nic nemůže vykonávat vládu, není-li samo zvládnuto, a nikdo nemůže vládnout jiným, pokud neovládá sebe. A Bůh skutečně pozvedl člověka k takové důstojnosti, že mu podřídil všechna nižší stvoření a dopřál mu dosáhnout takového vrcholu vážnosti, že člověk, vládce a soudce všeho, je podřízen jen sobě samému a řídí se jen vlastním úsudkem, a ne úsudkem někoho jiného. Je jisté, že základ správného řádu ve všem, co se týká člověka, a osa veškerého lidského štěstí je v tom, aby každý, kdo je určen k vládě nad jinými, chtěl, mohl a uměl rozumně ovládat především sám sebe. A proto se Bůh vždy staral o to, aby se člověk ovládat chtěl, mohl a uměl. Aby to chtěl, obdařil ho láskou ke svobodě. Dále, aby člověk sám sebe ovládat mohl, přidělil mu Bůh vytrvalé poradce, kteří jsou stále při něm, stále se zajímají o jeho záležitosti, stále mu připomínají, co udělat dříve a co má dělat v budoucnu. Jsou to rozum a svědomí.

Mravní zásada: Nikomu neškod', vyplývá zase z jiné: *Co nechceš, aby ti druzí činili, sám jinému nedělej.* To svou platnost bezprostředně odvozuje z příkazu: *Miluj bližního svého jako sebe samého.*

Být jiným nadřízen není podle záměru Boha i přírody nic jiného než jiným sloužit. Bůh není nadřízen všem proto, aby mu sloužili. Čím by mu mohli posloužit? Nic přece nepotřebuje, Bůh je všem nadřízen proto, aby sám sloužil tím, že všechno uchovává, udržuje pořádek. Králové, knížata a všichni úředníci nemají nadřízené postavení proto, aby se obohacovali z potu a krve poddaných, nýbrž proto, aby ochraňovali správné uspořádání vztahů mezi lidmi a bděli nad ním.

Vláda člověka nad člověkem se má uskutečňovat pomocí rozumu, nikoli násilí. Zkouší-li to někdo jinak, je to tyranie, zdroj veškerého nepořádku, násilností a zániku. Kdo chce proto vládnout jiným, musí se naučit ovládat sám sebe.

Podnikání

Lidská přičinlivost nepokládá za vhodné skládat ruce v klín. Zahálka je matka hříchů. Zahálka a nečinnost ničí člověku život a sílu. Zahálka je úrodná na choroby. Zahálka je ve všem zlá...

Jak vypadá obvyklé lidské úsilí, které pracně vynakládá celý svět? Pachtění se za majetkem, počtami a rozkošemi. Kdo by neviděl, že tyto tři věci se obecně pokládají za základ lidského štěstí a že k nim je všechno na světě zacíleno? Ale co znamenají všechny tyto věci? Majetek – jistou starost, počty – dým ve větru, rozkoše – sladký jed, lákadlo veškerého zla; ovšem pokud se hledají, jak k tomu obecně dochází, odděleně od věcí lepších a věnuje se jim prvořadá pozornost.

Základem zdatné mysli bude nezabývat se marnostmi, nýbrž cvičit se k nesnadným úkolům s vytčením nějakého cíle. Podnětem k pílí je vzhlížení k cíli, jenž vzbuzuje touhu po tom, aby ho bylo dosaženo, a touha pak poskytuje podněty. Proto řekl Quintilianus: *Mnozí by dosáhli vzdělání, kdyby se nedomnívali, že ho již dosáhli.*

Obecné pravidlo zní: *K velkým věcem je zapotřebí velkého ducha.*

Bacon z Verulamumu učí, že těžkostem se nemáme vyhýbat, ale spíše jim odolávat. Strom vystavený náporu větrů stojí pevněji a nepodléhá jim. *Statečným a silným mužem není ten, kdo se vyhýbá námaze, nýbrž ten, jehož duch obtížností úkolů roste* (Seneca, list 22).

Poslední cíl podnikání

Nechť tedy lidé obdělávají zahrady, pole a vinice! Ať provozují dobytkářství, rybářství, řeznictví a jakákoli řemesla! Ale k jakému cíli? Jen k tomu, aby člověku nechyběla potrava (neboť všechno lidské pachtění je pro ústa, Kaz 6,7). A to zase k čemu jinému, než aby byl udržen život? A život má být udržován jen proto, abychom se v těle učili žít mimo tělo, až se nám rozkáže z něj vyjít.

V podnikání se nerozptyluj

Neobracej nikdy zájem na příliš mnoho věcí, máš-li rozum. Patří k podstatě moudrosti nerozptylovat se příliš v podnikání, ať už jsou to myšlenky, slova, skutky nebo snahy. Neboť zdatnost v roztříštění chabne. Cokoli podnikáš, neváhej dokončit rychle. V úvahách budiž jak hlemýžď, však v činech svých budiž jak pták

Tvořivost

Axióm: Cokoli který tvor dělá, učí nás, jak to máme dělat my, je-li toho třeba. Lidské vynálezy nejsou vskutku nic jiného než napodobení přírody, ať na to lidé pomysleli a pomýšlejí (že napodobují Boha) nebo ne. Takové napodobení přírody pak umožňuje dokonalejší práci, a to jakýmkoli způsobem chceme. Například, Bůh vytvořil velké svítidlo, tj. slunce, my si, když slunce nesvítí, zhotovujeme různá svítidla, jako jsou pochodně, louče, křesací kameny, svíce

S kým podnikat

Žijeme ve zkaženém světě a společnosti špatných lidí se nevyhneme. Poněvadž však nejsme andělé a ani nemáme podíl na nebeské čistotě, protože jsme dosud jen hlína, bude rozumné co nejméně se zaplétat do spolků s těmi špatnými lidmi, aby nás to nakonec jednou přece jen nesvedlo z cesty ctnosti. Nejsou totiž zbytečná varování našich předků: Kdo chodí s kulhavými, naučí se kulhat. Kdo se dotýká smoly, umaže se od ní. Styk s lidmi vždy po sobě zanechává nějaký otisk. Stýkáme-li se s tím, co je dobré, učené a moudré, stáváme se také dobrými, učenými a moudrými.

Umění bohatnout

Umění bohatnout záleží však na třech prostředcích: modlit se, pracovat, spokojit se. Proč by se lidé nemohli tomu trojímu naučit? 1. Hledej spíše pramen než stružku, spíše Boha než bohatství. 2. Z tohoto pramene si uprav svou práci přítok do své zahrady. 3. S tím, co přitéká, se spokoj a vděčně toho užívej.

Komunikace

Řeč je podstatným znakem ducha, tak také moudrá řeč je znakem moudrého ducha. A konečně i proto, že jazyk je Boží nástroj v nás, zřízený pro to, aby nám umožňoval předávat si navzájem moudrost a stále ji ještě více zvětšovat.

Řeč se děje o věcech nepřítomných nebo jakoby nepřítomných. Je-li totiž věc přítomna, raději na ni ukážeme, než abychom se namáhali kreslit její obraz slovy. Vždyť přímý pohled na věc je za tisíc slov nebo za jakékoli slovní popisy. Proto Seneca říká: *Kdyby se mohlo uskutečnit, co cítím, raději bych to ukázal, než vyslovoval.*

Jazyka musíme užívat ve prospěch bližního, nikoli ve prospěch vlastní.

Mluvit se má tam, kde je to nutné, a kde to nutné není, má se mlčet. Jinak dojde ke zneužívání jazyka.

Pokud mluvíš, říkej věci, a ne slova. Slova jsou totiž obaly věcí, a když obaly zbavíš obsahu, k čemu pak budou? Věci budou k užítku, jestliže budou správně vyjádřeny. Proto nemluv tak, aby ses zalíbil, ale abys vzdělával, ne tak, abys ukazoval vnější lesk věci, ale věc samu. Pravdě přísluší prostá řeč.

Kde nejsou nutná slova, nýbrž skutek, tam vykonej skutek a šetři slovy.

Nemocný nehledá lékaře výmluvného, ale schopného léčit lidi (Seneca, list 75). Ó, jak mnoho je těch, kteří činí slova, zatímco mají činit skutky! Většina toho, co říkají smrtelníci, je bezmyšlenkový zvuk a bezobsažný hluk.

Neříkej všechno, co můžeš nebo o čem víš, ale jen to, co je prospěšné. Prázdné nádoby duní.

Je lépe opominout sto věcí, které bylo třeba říci, než pronést jedinou, o níž se mělo mlčet.

O záležitostech vzbuzujících ostych je třeba mlčet nebo se o nich vyjadřovat pouze ostýchavými slovy a nahotu věci přikrýt důstojností slov.

Ukončení disputace (diskuse)

Závěr úspěšné disputace je (a jistě má i být) vítězství pravdy, z něhož mají mít radost oba soupeři, hledají-li skutečně pravdu. Vítězí-li totiž pravda, je stejně krásné vítězit jako být přemožen.

Diakritika

Diakritika je umění rozlišovat domněnky od pravdy.

Poněvadž žijeme v době, v níž vládou domněnky a každodenně se rodí nové, týkající se téměř všech článků víry i víry samé, stejně jako základních otázek filosofických a filosofie vůbec, stává se, že ti, kteří se zabývají studii, stanou často na rozcestí, odkud se názory rozbíhají dvěma, třemi nebo i více směry. Proto je velmi potřebné, abychom měli jakési všeobecné pravidlo, které by zabránilo odbočit od cesty správné. Není dnes totiž nic tak nepravdivého, aby se to někomu nezdálo pravdivým, ani tak nesmyslného, aby v tom zase jiný nenalezl zalíbení a nedal k tomu souhlas.

Není žádná spravedlivější pokuta za pohrdání pravdou než být v područí lží.

Kultura

Ne bez příčiny se svět řeckým jazykem nazývá KOSMOS, tj. krásný; a latinským mundus, tj. čistý. Neboť vše je v něm krásné, čisté, libé a spanilé a viditelnou krásou maluje neviditelného Boha. Nevidí-li kdo té krásy ve světě, ten málo vidí.

O zdraví

Člověk musí věnovat největší péči tomu, aby si až do konce života zachoval dokonalé zdraví. Prostředky pro zachování zdraví jsou: dobrá životospráva v potravě, pohybu, spánku a ostatních věcech, neboť tam, kde škodí nadbytek i nedostatek, tam je na prospěch mírné užívání. Dávej svému žaludku náležitě pokrmy náležitým způsobem; poskytni tělu přiměřený pohyb i klid; dávej své mysli žádoucí rozptýlení a slušné potěšení; dávej Bohu povinnou čest a vždy se mu klaň, uznávaje ho neochvějně za pána svého života; abys nevyvolal jeho hněv, buď zbožný; abys lidi proti sobě nedráždil, jednej se všemi lidsky, a pak teprve měj dobrou naději.

O touze po penězích a majetku

Bezuzdná touha po majetku plodí hrabivost. Je to neukojitelné zlo, protože hrabivec se bohatství nikdy nenasytí (a přitom se bojí, že mu budou scházet ty nejnnutnější věci, a dovolenými i nedovolenými prostředky usiluje o zbohatnutí). Třebaže vlastní měšce nacpané penězi, truhly přeplněné ošacením a skříně nabitě cennostmi a všelijakou výbavou, přesto má strach z nouze a uprostřed hojnosti zakouší chudobu. Stejně nakonec nekale nabyté jmění promrhají marnotratní dědicové.

Nechtít stále něco kupovat, to představuje příjem. Žít tedy spokojeně s tím, co mám, je největší bohatství. Zvykej si proto na málo a nevztahuj svou touhu na to, co přesahuje tvé možnosti...

O přátelství

Přátelství je vzájemné společenství lásky mezi určitými lidmi, a to společenství vyššího stupně.

Jestliže tedy vyhledáváš přátelství, vyhledávej přátelství s těmi, jimž se toužíš připodobnit. Necht si proto moudrý člověk hledá přátele mezi moudrými, čestný mezi čestnými, zbožný mezi zbožnými. Výběru má tedy předcházet prozkoumání mravů a povahy.

Přátele nesmíme vyhledávat pro jejich užitečnost nebo jako společníky rozkoší, nýbrž pro vzájemnou lásku a podporu. *Přátelství cení si dav vždy podle užitku jen. Přátelství, které se přidá navrch k prospěchu, není přátelstvím, nýbrž obchodem* (Seneca).

O umění žít

O tom, jak je třeba pečovat, abychom dosáhli vysokého věku, jsme mluvili již výše. Kromě toho je však i jiný způsob, jak dlouho žít, způsob, který je vskutku záležitostí umění. Je to umění šetřit životem, což znamená užívat ho jen k vážným věcem. Uvádí-li se právem mezi uměními, jak zbohatnout, šetrnost, platí to i zde. Život se totiž nedá měřit roky ani šedinami, nýbrž tím, jak jej prožíváme.

Žít se musíme učit po celý život: a co se ti snad bude zdát divnější, po celý život se musíme učit umírat. Seneca. Ale stáří není dosud hrob, nýbrž část života.

Tedy po celý život, ó člověče, uč se umírat, podle hesla: *Konej, co při smrti své v činech svých viděl bys rád. Neboť pošetilí jsou, kteří žijí v takovém stavu života, v jakém by se neodvážili zemřít* – praví Augustin.

Všechno krásné, rozkošné a sladké, a je toho mnoho, ukazuje, že je někde pramen krásy a radosti, z něhož jsou tyto potůčky vyvedeny...

Všechny takové věci nás odkazují k Bohu, protože nám přinášejí nasycení... ale všechny stvořené věci nás od sebe odhánějí – co je to jiného než věčné svědectví a volání všeho stvořeného: My nejsme to, co hledáš, ó člověče!

Vzdělávání

Nikdo neví nic, čemu se nějakým způsobem nenaučil. A z toho lze vyvodit pro ty, co se učí, užitečné závěry a pravidla:

1. Abys nabyl vědomostí, uč se!
2. Čemukoli se učíš, uč se svědomitě, aby se o tobě mohlo říci, že ses tomu nejen naučil, nýbrž že ses tomu naučil dokonale. Je totiž lépe, říká-li se o člověku, že je chápavý, zkušený a moudrý, než

říká-li se o něm, že je učený. Jasně se to projevuje v oboru prací mechanických, kde se nepřihlíží k tomu, jak dlouho se kdo učil u mistra nebo jak dovede o své práci hovořit, nýbrž k tomu, jaké jsou jeho výrobky.

Jako je celému lidskému pokolení celý svět školou, od počátku věků až do konce, tak i každému člověku je jeho věk školou, od kolébky až do hrobu. Ani sama smrt nebo sám svět neukončuje lidský život. Každý, kdo se narodil člověkem, musí jít až za to všechno přímo do věčnosti jakoby na vysokou školu nebeskou. Tedy všechno, co předchází, je cesta, příprava, dílna, je to nižší škola.

Učit všestranně

Děje se to tím, že vždy a všude spojujeme příklady, pravidla a cvičení. Neboť bez příkladů se ničemu nenaučíme snadno, bez pravidel ničemu rozumově, bez praxe ničemu pevně. Uši věří jiným, oči sobě, zatímco ruka, jazyk a mysl se drží věcí přímo. Proto musíme hledět, aby věci byly přenášeny od sluchu k zraku a odtud do rukou.

Vyučování není téměř nic jiného než dělení (!) proto, aby to, co se jevilo jako zmatené, stalo se po roztřídění jasné. Z toho plyne pořekadlo: *Kdo dobře rozlišuje, dobře vyučuje.*

Za prvé (*mají být žáci vedeni*) ke gramotnosti, neboť naprosto všichni se mají učit číst a psát. Připojuji obory potřebné pro život. Vždyť vůbec nelze připustit, aby se mládež zaměstnávala ve školách takovými věcmi, s nimiž si později nemůže nic počít, nýbrž má se zaměstnávat takovými, jimiž by byla uváděna přímo do životní praxe.

Cílem vzdělávání bude moudrá správa života a všeho, co činíme a snášíme (zejména uplatňování lásky). Vždyť celý užitek moudrosti spočívá v moudrém užívání života.

Hlavním kořením příjemnosti bude metoda učení zcela praktická, celkově vábná a taková, aby se jejím prostřednictvím stala škola opravdu hrou, to jest příjemnou předehrou celého života. Toho se dosáhne, jestliže se všechny životní práce převedou na dětský způsob, nejen kvůli porozumění, nýbrž i pro potěšení. Jednoduchost je základem nápravy věcí a dobrovolnost tuto nápravu završuje.

Pampaedie čili vševýchova je univerzální zušlechťování celého lidského pokolení. Jde tedy o to, aby byli vyučováni všichni, všemu, všestranně. Tato touha se dělí na tyto tři složky. První, čeho si přejeme, je, aby tak plně a k plnému lidství mohl být vzděláván ne jeden člověk nebo několik, nýbrž všichni lidé společně i každý zvlášť, mladí i staří, bohatí i chudí, urození i neurození, mužové i ženy, zkrátka každý, komu se dostalo údělu narodit se člověkem, aby konečně jednou bylo celé lidské pokolení vzdělané ve všech věkových stupních, stavech, pohlavích a národech. Za druhé si přejeme, aby každý člověk byl vzdělán celistvě a vycvičen správně nikoli jen v nějaké jediné věci nebo v několika málo nebo v mnohých, nýbrž ve všech, které dovršují podstatu lidství, aby dovedl: poznat pravdu a nenechat se zavádět klamem; milovat dobro a nedat se

svádět zlem; konat, co máme konat, a nepřipouštět, čemu se máme vyhýbat; moudře mluvit o všem se všemi, když je třeba, v ničem nebýt němý; a konečně s věcmi, s lidmi a s Bohem jednat ve všem rozumně, ne unáhleně, a tak nikde se neuchylovat od cíle svého štěstí.

Je tedy zřejmé, že se neradí nic nemožného, radí-li se, aby všichni lidé bez výjimky byli vychováváni k lidství.

Rodina

Nejbližší stupeň bude, aby každý z nás, sám napraven podle zalíbení Božího, napravoval ty, které má nejbližše kolem sebe, svou rodinu. Především proto, že činná zdatnost se vylévá nejdříve na nejbližší okolí. Dále proto, aby mohly být napraveny státy a církve, které se skládají z rodin. Zejména je-li kdo poctěn takovým povoláním, že stojí v čele obce nebo církve, ten bude nezbytně pomýšlet na to, aby uvedl v dokonalý stav dříve svou malou obec a malou církvičku ve svém vlastním domě, neboť snáze a bezpečněji bude postupovat od menšího k většímu.

Stává se, že přemnohé rodiny nejsou nic jiného než chlívky prasečí a stáje dobytčí, kde se nestarají o nic než o krmení břicha. A i to ještě zmateně, poněvadž není žádné pravé svornosti, věrnosti a ctnosti mezi manžely, mezi rodiči a dětmi, mezi pány a sluhy.

Základnu rodiny tvoří manželství, které Bůh posvětil a určil k rozmnožování lidstva. Manželství je přece první a nejsemknutější společenská jednotka, je to základna veškerého života. A děti nejsou nic jiného než potvrzení a upevnění manželského svazku.

Povinnosti manželů: Manžel je povinen živit a chránit manželku. Její povinností zase je přizpůsobovat se svému choti a ctít ho. Společnou povinností obou je vzájemně si projevovat lásku a věrnost, aby jeden druhému nebyl odporný a nevěrný.

Napomenutí týkající se výběru manželky. Je třeba zvolit si manželku se třemi P, to znamená pobožnou, počestnou a prozíravou. A jestliže to je možné, pak také pěknou a peněžitou.

Povinnosti rodičů a dětí. Povinností rodičů je společně dozírat na výchovu. Jejím cílem má být, aby děti byly schopny prospívat Bohu, bližním i sobě, jakmile vyrostou. Nejprve mají být prospěšné sobě, ještě více však lidem a nejvíce Bohu.

Rodiče musejí děti učit poctivosti, otevřenosti a cudnosti, aby se naučily vyhýbat se temnotě a poučily se o tom, že veškeré jejich konání se má odehrávat na světle. Povinností řádných dětí je poslouchat své rodiče na slovo, vyhýbat se netrpělivosti a odmlouvání, a ještě více vzdoru a tvrdohlavosti, aby rodičům nehýbaly žlučí a nedělaly jim ostudu.

Jsi otec rodiny? Buď tedy vůdcem a světlem své rodiny tak, aby celý tvůj dům byl vskutku dílnou ušlechtilých vlastností.

Umění soužití s lidmi (symbiotika)

Bůh nechtěl mít na světě člověka, nýbrž lidi. Nechtěl také, aby žili rozptýleně, každý ve svém obydlí, se svými zájmy a mravy, ale aby žili pospolitě pro dobro každého jednotlivce i společně dobro všech. Základem symbiotiky je láska mezi manžely, rodiči a dětmi, bratry a sestrami, pokrevními i nepokrevními příbuznými i mezi známými. Celé lidstvo je totiž složeno z takových spojení.

Člověk má tedy milovat člověka jako sebe sama, ještě více však má milovat lidi, protože dva, tři nebo sto je více než jeden. Má tedy mít rád svou rodinu, všechny členy své domácnosti, svou vlast a veškerou lidskou společnost více než sebe a nesmí váhat za ně dokonce v případě potřeby nasadit vlastní život.

Spiritualita

Náboženství věřících není nic jiného než ustavičné chození s Bohem, rozmlouvání s Bohem a konání skutků s Bohem. Vlastním cílem zbožnosti je tedy smír svědomí s Bohem.

Právem tedy řekl Augustin, že *Písmo svaté je třeba spíše milovat než se mu učit*. To znamená věřit tomu, co říká, konat to, co nařizuje, a doufat v to, co slibuje, i když to rozum nechápe. My jsme uvěřili a poznali. Proto Augustin říká: *Nechtěj rozumět proto, abys věřil, ale věř proto, abys rozuměl*.

Nejvznešenější stvoření BOŽÍ, ČLOVĚK, vyslaný do světa z nejušlechtilejších důvodů, zapomněl na nejcennější složku sebe sama a ničemu se nevěnuje méně než tomu, kvůli čemu sem byl vyslán.

Při pádu člověka došlo k souhlasu s nepřítelem hadem a hned následoval sám skutek. To neznamenal nic jiného, než že člověk přišel o Boha, ochránce bytnosti, a zhroutil se sám do sebe, ztratil svůj kořen, pramen a světlo. Pak nemohlo následovat nic než vyschlost, vysušení, vyprahlost a temnoty. Když už jednou člověk přijal podstatu, nemohl zapadnout do nicoty. Ztratil však plnost a milost své podstaty, neboť ztratil kořen všech podstat, Boha. A protože později plodil potomky ke své podobě, rodíme se i dnes všichni pokažení.

Světlu byl slíben a v různých předobrazech a podobenstvích předem ukázán Prostředník, který měl obnovit padlý lidský rod. Rozhlédněme se teď očima své mysli a podívejme se, na koho pod nebem či na nebi se hodí všechno, co bylo předpověděno. Pod nebem není jiného jména zjeveného lidem, jímž bychom mohli být spaseni, mimo jméno Ježíš. Podobně: Všichni proroci dosvědčují, že v jeho jménu se odpouštějí hříchy. Uvedme následující tvrzení: Ježíš Nazaretský, syn Mariin, ukřižovaný za Pontského Piláta, je tím Obnovitelem lidského rodu.

Kristus je skutečně tím, kým se prohlásil: cesta, pravda a život. Proto každý, kdo touží po životě, musí jej hledat v Kristu tak, že svůj život připodobní životu Kristovu. Musí to však být připodobnění skutečné, ne předstírané. A každý, kdo usiluje o pravdu, která je v Kristu, se musí napřed s Kristem spojit prostřednictvím víry.

Uskutečněnému obnovení nějakého určitého člověka se říká znovuzrození, a to kvůli jeho nezbytnosti, protože nikdo nežije, pokud se nenarodil, a nežije ani Bohu, jestliže se znovu nenarodil. Stejně je tomu s námi při znovuzrození. Od přírody neumíme nic jiného než vylučovat nečistoty, durdit se, reptat, vzpírat se a být odporní Bohu i ostatním lidem. I to má svůj význam a nám to dává poučení o tom, co potřebujeme a co při znovuzrození dostaneme. Totiž to, že každý, kdo vážně touží po tom, aby se znovu narodil a byl Božím synem, musí především znát, přiznat a oželeť svou pokaženou přirozenost.

Pokání se v Písmu nazývá změnou smýšlení a obrácením čili odvrácením a návratem.

Odkud? Od svých zlých cest. Musíme tedy rozpoznat své hříchy, poznat, že to je ta zlá cesta, neboť vede ke smrti.

Kudy? Skrze Krista odpouštějícího hříchy, naši smírnou obět. To je víra.

Kam? Na cesty Boží, to znamená k plnění Božích příkazů. To je nová poslušnost.

Stručně řečeno: Ať se jen každý rozhlédne kolem sebe a táže se všech tvorů. Žádný z nich nemá původ sám v sobě, nýbrž v někom jiném. A stejně tak je tomu i s celým světem, protože je nemožné, aby vznik celku byl podmíněn něčím jiným, než je podmíněn vznik jednotlivých částí.

Přístup, kdokoli jsi došel až sem, a poznej nyní také tento nejvyšší stupeň moudrosti spočívající ve společenství s Bohem, aby ses stal podle Boha moudrým nejen pro tento život, ale i pro život věčný. Ó, kdyby měli lidé rozum a pomyslili na poslední věci člověka, k nimž tudy vede cesta!

Zkrácenou verzi sestavil Jan Hábl v Novém Městě nad Metují dne 15.11.2019

Citáty převzaty z monografie:

HÁBL, Jan; LOULA, David. To nejlepší z Komenského: obecné porady o nápravě věcí lidských. Vojnův Městec: České studny, 2019. ISBN 978-80-905574-6-8.